УДК *657:631.15-049.5*
JEL Code *M41, B52*

С.І. ВАСИЛІШИН*
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків, Україна

Концептуальні засади функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств

Конкурентні позиції та показники ефективності підприємницьких структур різних організаційно-правових форм пов'язані з рівнем їх економічної безпеки. Економічна безпека – сукупність принципів, інструментів та форм захисту від загроз внутрішнього і зовнішнього середовища з метою отримання максимального прибутку та мінімізації впливу ризиків підприємницької діяльності. У комплексі складових управління економічною безпекою аграрних підприємств важливе місце відведено обліково-аналітичному забезпеченню, за допомогою якого визначають причинно-наслідкові зв'язки між господарським життям і управлінськими рішеннями. Від вчасної, доречної та достовірної інформації про наявність і рух активів і джерел їх утворення залежить ефективність управлінських рішень менеджерів різних ланок щодо зміцнення рівня економічної безпеки аграрних підприємств. Стаття присвячена обґрунтуванню концептуальних засад функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств. Розроблено концептуальні засади функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою аграрних підприємств, які базуються на трансформації та досягненні синергії мети, принципів, завдань, методології, методичного забезпечення і модифікації функціональної спрямованості для отримання очікуваних результатів щодо максимального зміцнення економічної безпеки бізнес-суб`єктів з виокремленням обліково-аналітичного й управлінського модулів. Ці засади передбачають поступове переосмислення і поглиблення предмета бухгалтерського обліку, що не обмежується лише технічним відображенням господарських операцій, а за рахунок побудови безпекоорієнтованої облікової політики та розкриття економічної безпеки в інтегрованій звітності стає визначальним інформаційним драйвером ризик-менеджменту і стратегічного розвитку підприємств. Доведено, що ядром функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою аграрних підприємств є безпекова модифікація об`єктів обліку

Ключові слова: *економічна безпека, обліково-аналітичне забезпечення, управління, ризик, облікова політика.*

DOI https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3(89)-12-21

S.I. VASYLISHYN
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaiev, Kharkiv, Ukraine

Conceptual Bases of Functioning of Accounting and Analytical Support for Economic Security Management of Enterprises

Competitive positions and indicators of efficiency of business structures of various organizational and legal forms are connected with the level of their economic security. Economic security is the set of principles, tools and forms of protection against threats of internal and external environment for the purpose of receiving the maximum profit and minimizing influence of risks of business activity. Among the complex of components of economic security management of agricultural enterprises, an important place is given to accounting and analytical support, through which causal links between economic life and management decisions. The effectiveness of management decisions of managers of various levels to strengthen the level of economic security of enterprises depends on timely, relevant and reliable information about the availability and movement of assets and sources of their formation. The article is devoted to substantiation of conceptual bases of functioning of accounting and analytical support of economic security

* **Василішин Станіслав Ігорович,** доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва (м. Харків), кандидат економічних наук, доцент. **ORCID 0000-0001-5023-9878**

management of the enterprises. Conceptual bases of functioning of accounting and analytical support of economic security management of the enterprises which are based on transformation and achievement of synergy of the purpose, principles, tasks, methodology, methodical support and modification of functional orientation to achieve the expected results as to maximum strengthening of economic security of the business entities have been developed and provide for separation of accounting and analytical and management modules and provide for gradual rethinking and deepening of the subject of accounting, which is not limited only to the technical reflection of business transactions, but also by building security-oriented accounting policy and disclosure of economic security in the integrated reporting is the determining information driver of risk management and strategic development of the agricultural enterprises. It has been proved that the core of the functioning of accounting and analytical support of economic security management of the agricultural enterprises is the security modification of the accounting objects.

Keywords: *economic security, accounting and analytical support, management, risk, accounting policy.*

Постановка проблеми. Зростання конкурентного потенціалу та ефективності діяльності підприємницьких структур різних організаційно-правових форм пов'язано з рівнем їх економічної безпеки, що складається із сукупності принципів, інструментів та форм захисту від загроз внутрішнього і зовнішнього середовища з метою отримання максимального прибутку та мінімізації впливу ризиків підприємницької діяльності. У наш час економічна безпека ґрунтується, перш за все, на системі управління ризиками. Розвиток і підтримка необхідного рівня ризик-менеджменту на рівні кожного підприємства сприяє не тільки зниженню витрат на мікрорівні, але й підвищенню інвестиційної привабливості галузі, позитивно сприймається бізнес-громадськістю. В умовах кожного конкретного підприємства така система повинна бути чітко регламентована, прозора і зрозуміла співробітникам, а також побудована на системі доступних, достовірних, перевірених показників, джерел інформації. Основним джерелом інформації, на якому будують систему управління ризиками, є дані бухгалтерського обліку, тому в комплексі складових управління економічною безпекою підприємств важливе місце відведено обліково-аналітичному забезпеченню, за допомогою якого здійснюються причинно-наслідкові зв'язки між господарським життям та управлінськими рішеннями.

Економічна безпека як багатоукладне явище пов'язана із зовнішнім, і внутрішнім середовищем бізнесу та запитами зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів відповідно, а тому має базуватися на переосмисленні концептуальних засад функціонування обліково-аналітичного забезпечення, що включає абсолютно всі складові господарського обліку й етапи облікового процесу, ураховуючи параметри ризик-середовища бізнесу. Відтак актуальним є розгляд механізмів зміцнення економічної безпеки господарюючих суб'єктів з погляду вдосконалення їх обліково-аналітичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємствами, зокрема їх економічною безпекою, з погляду системного підходу є об'єктом наукових досліджень учених-економістів, серед яких Т. Бочуля [13], Л. Волощук [5], С. Голов [17], С. Гушко [6], Л. Даніліан [14], Н. Єршова [2], В. Жук [7, 16], Н. Зачосова [20], Т. Камінська [8], Г. Кірейцев [9], А. Крутова [11], А. Любенко [19], В. Палій [15], Н. Правдюк [10], Я. Соколов [15], В. Сопко [12] та ін. Водночас розвиток концептуальних засад обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств і його функціональної спрямованості в діючих умовах ризик-середовища бізнесу потребує поглиблених досліджень.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств.

Виклад основного матеріалу. В умовах систематичного виникнення та поглиблення деструктивних наслідків глобальних і локальних криз підприємницької діяльності сучасна практика доводить необхідність суттєвого перегляду існуючих підходів до інформаційного забезпечення управління ризиками та зміцнення економічної безпеки держави, галузі, регіону або окремого підприємства. Згодні з думкою Л.В. Забуранної, яка наголошує на тому, що саме управління організацією є спеціальним інструментом, особливою функцією, специфічним апаратом, який і забезпечує організації можливість досягати необхідних результатів [1]. Як відомо, мета управління економічною безпекою – протидія ризикам і загрозам бізнес-середовища, підвищення конкурентоспроможності та ефективності на засадах сталого розвитку. Дієвість такого управління можлива за умови організованої належним чином системи його інформаційного забезпечення.

Проведений аналіз літературних джерел свідчить про функціональну спрямованість економічної безпеки з погляду потреб стратегічного менеджменту, фінансового аналізу й антикризового управління, що не враховує впливу згаданої вище інформаційної епохи розвитку людства. У зв'язку з цим постає нагальна потреба виокремлення серед інших взаємоузгоджених і взаємозумовлених компонентів категорії «економічна безпека підприємства» обліково-аналітичного забезпечення як єдиного надійного інформаційного джерела прийняття управлінських рішень. Це, у свою чергу, дає підстави для поглиблення теоретичних уявлень про економічну безпеку і розгляду її як об'єкта системи обліково-аналітичного забезпечення, що значно розширює його об'єктний склад.

Н.Ю. Єршова вважає, що «організація стратегічного обліку на основі системного підходу можлива через створення повної обліково-аналітичної системи, інтегрованої в систему управління та організаційну систему підприємства, у якій об'єкти стратегічного управлінського обліку охоплюють усю фінансово-господарську діяльність підприємства та його підрозділів. Як результат формується цілісна, достовірна та актуальна інформація про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства; знижується рівень невизначеності в комунікаціях між суб'єктом та об'єктами управління; забезпечується конфіденційність та безпека процесів інформаційного забезпечення; забезпечується високий ступінь обробки даних для прийняття управлінських рішень» [2, с. 127]. Таким чином, формування системи управління економічною безпекою підприємства – це складний і багатовимірний процес, від якого залежить його стійкий розвиток та захищеність від загроз і небезпек [3].

Більшість сучасних наукових праць у галузі обліково-аналітичного забезпечення [3–11] розглядає його як системне явище з наявністю властивих лише йому компонентів, причинно-наслідкових зв'язків і сфер впливу. Як влучно наголошує В.В. Сопко, достовірну і повну інформацію, необхідну для системи управління, дає тільки бухгалтерська система обліку, яка «нині перетворилась у самостійну науку, має свою теорію, практику, ціль, предмет і метод, методологію та системну організацію» [12, с. 54]. Разом з тим, на думку Т.Г. Камінської, теорія обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту передбачає вивчення його як цілісної системи взаємопов'язаних облікових і аналітичних способів та інструментів управління фінансами. Таким чином, система обліково-аналітичного забезпечення як єдина, інтегрована система повинна виконувати обслуговуючу функцію щодо потреб управління, яка б відповідала вимогам керівників, власників, акціонерів, інвесторів, представників влади та інших користувачів інформації [8, с. 12].

Група авторів на чолі з І.Ф. Баланюком також пропонує розглядати обліково-аналітичне забезпечення як комплексну систему формування, збирання, аналітико-синтетичної обробки, накопичення і передачі обґрунтованої та релевантної обліково-аналітичної інформації, сформованої з використанням методів бухгалтерського обліку та економічного аналізу, для прийняття управлінських рішень, здатних сприяти сталому розвитку суб'єктів господарювання [4, с. 22]. Отже, зважаючи на позиції системології, маємо підстави визначити обліково-аналітичне забезпечення як єдність підсистем обліку, аудиту й аналізу, які взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами [5].

З метою глибокого аналізу поглядів професійного середовища на окремі аспекти обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки нами проведено всеукраїнське експертне опитування – анкетування працівників бухгалтерських служб, науковців та здобувачів освітніх ступенів «Місце економічної безпеки в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами і трансформація бухгалтерської професії в цифровому світі». Це опитування тривало протягом 2019-2020 рр. і охопило 858 респондентів, серед яких 62,1 % становлять бухгалтери-практики підприємств різних галузей національної економіки України, переважна частка яких є дійсними членами Федерації аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України. У процесі експертного опитування розроблено методику анкетування безповторної типової вибірки респондентів. Оскільки у вибіркову сукупність у тій чи іншій пропорції обов'язково потрапили представники всіх груп, типізація генеральної сукупності дозволила виключити вплив міжгрупової дисперсії на середню помилку вибірки, яка визначається тільки внутрішньогруповою варіацією. За результатами опитування, 66,7 % керівників, 85,7 % бухгалтерів-практиків і 100,0 % аудиторів у своїй професійній діяльності стикалися з категорією «економічна безпека» та пов'язують її з системою бухгалтерського обліку. Серед компонентів економічної безпеки респонденти найважливішими вважають фінансову, інформаційну, юридично-управлінську, кадрово-соціальну, ресурсну, інвестиційно-інноваційну, технолого-енергетичну та екологічну складові.

На думку учасників всеукраїнського експертного опитування, у процесі функціонування обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств провідне місце належить удосконаленню облікової політики, а також створенню регламентів і процедур щодо бізнес-процесів у рамках зміцнення економічної безпеки (рис. 1).

Це дало підстави висунути припущення, що формування концептуальних засад функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою має стати результатом розробки нормативно-драйверних моделей, в основі яких бухгалтерські дані, удосконалення відображення окремих операцій у системі первинного, аналітичного і синтетичного обліку, використання уніфікованої структури аналітики, яка теж ґрунтується на бухгалтерських даних і забезпечить якісне планування й аналіз у режимі реального часу і, як наслідок – моніторинг релевантних ризиків бізнес-середовища.

Формування, обслуговування, розвиток, реалізацію обліково-аналітичного забезпечення управління здійснюють відповідно до його моделі, у якій згруповано ознаки і характеристики процесів обробки, передачі та зберігання даних, що підтримуються програмними продуктами, комунікаційними рішеннями й інтелектуальними розробками [13].

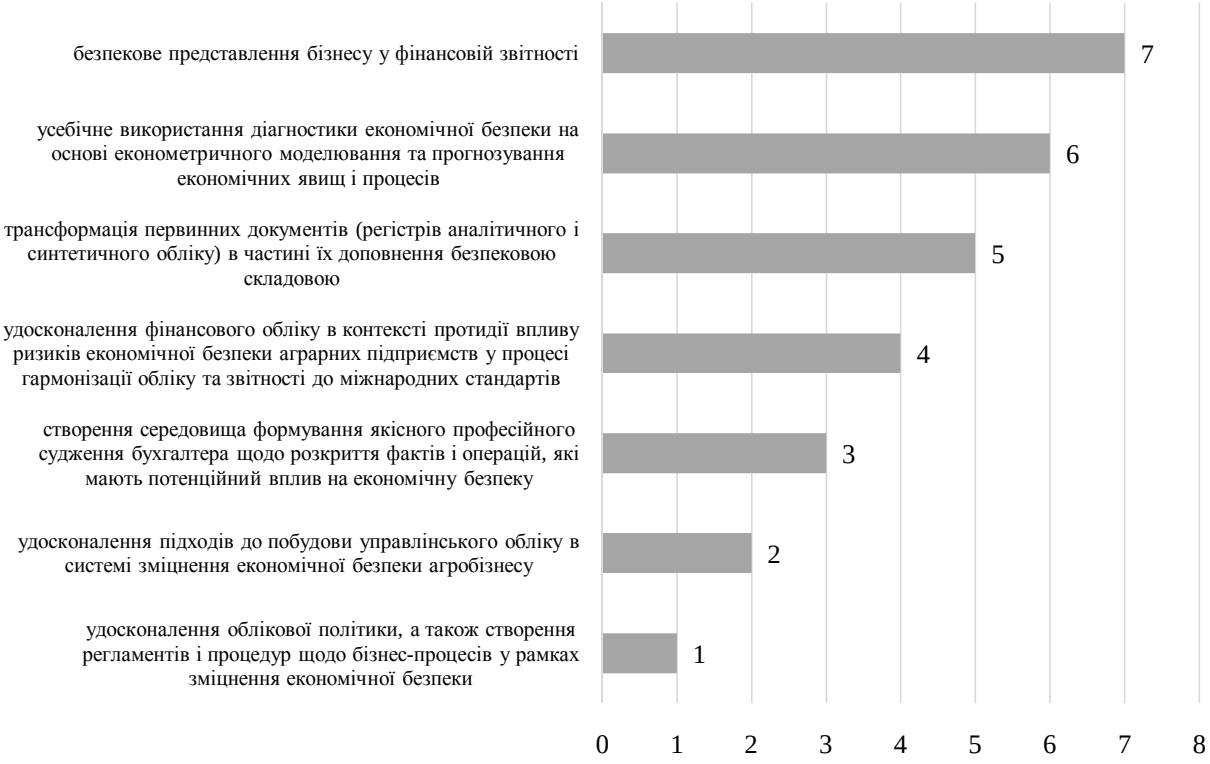

Рис. 1. **Ранжування доцільності заходів з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств**

Джерело: побудовано автором за результатами проведеного всеукраїнського експертного опитування.

Концептуальною моделлю, на наш погляд, має стати архітектура, яка репрезентує методологію формування та реалізації обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств з урахуванням трансформаційних позицій, обґрунтованих вище. Вважаємо, що основною ідеєю та методологічним напрямом впровадження концептуального підходу функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств є синергія мети, принципів, завдань, методичного забезпечення для отримання очікуваних результатів щодо максимального зміцнення економічної безпеки на основі синергії функцій обліково-аналітичного та управлінського модулів (рис. 2).

При цьому відбувається вдосконалення методичного забезпечення обліково-аналітичного модуля (трансформація організаційного, технологічного, підсумкового етапів облікової підсистеми та підготовчого, основного, заключного етапу аналітичної підсистеми) та ефективна реалізація функціонала управлінського модуля зміцнення економічної безпеки (обґрунтування управлінських рішень на основі синергії методів, моделей та рівнів їх прийняття; прийняття релевантних економічних, технічних, адміністративних та соціально-психологічних рішень; реалізація управлінських рішень із забезпечення перманентності контролю за їх виконанням).

Отже, пропонований концептуальний підхід до функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою аграрних підприємств здатний забезпечити:

– підвищення дієвості інструментів обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою аграрних підприємств, що базуватиметься на методологічних засадах та необхідності поглиблення предмета бухгалтерського обліку і, як наслідок, – модифікації його об’єктів;

– належний рівень економічної сенситивності підприємства до змін внутрішніх і зовнішніх чинників економічної безпеки на основі повної, достовірної та релевантної інформації;

– єдність функціональної спрямованості і наступності етапів реалізації завдань облікової та аналітичної підсистем;

– акумулювання та інтегрування інформаційних потоків макро-, мезо- і мікросередовища підприємства для оцінки ризиків та загроз його економічної безпеки;

– формування підґрунтя для змінення різних складових економічної безпеки на основі оптимізації інтегрованих фінансових та нефінансових інформаційних потоків підприємства;

– координацію функцій, повноважень та дій різних обліково-аналітичних підрозділів у рамках організаційної моделі менеджменту аграрного підприємства.

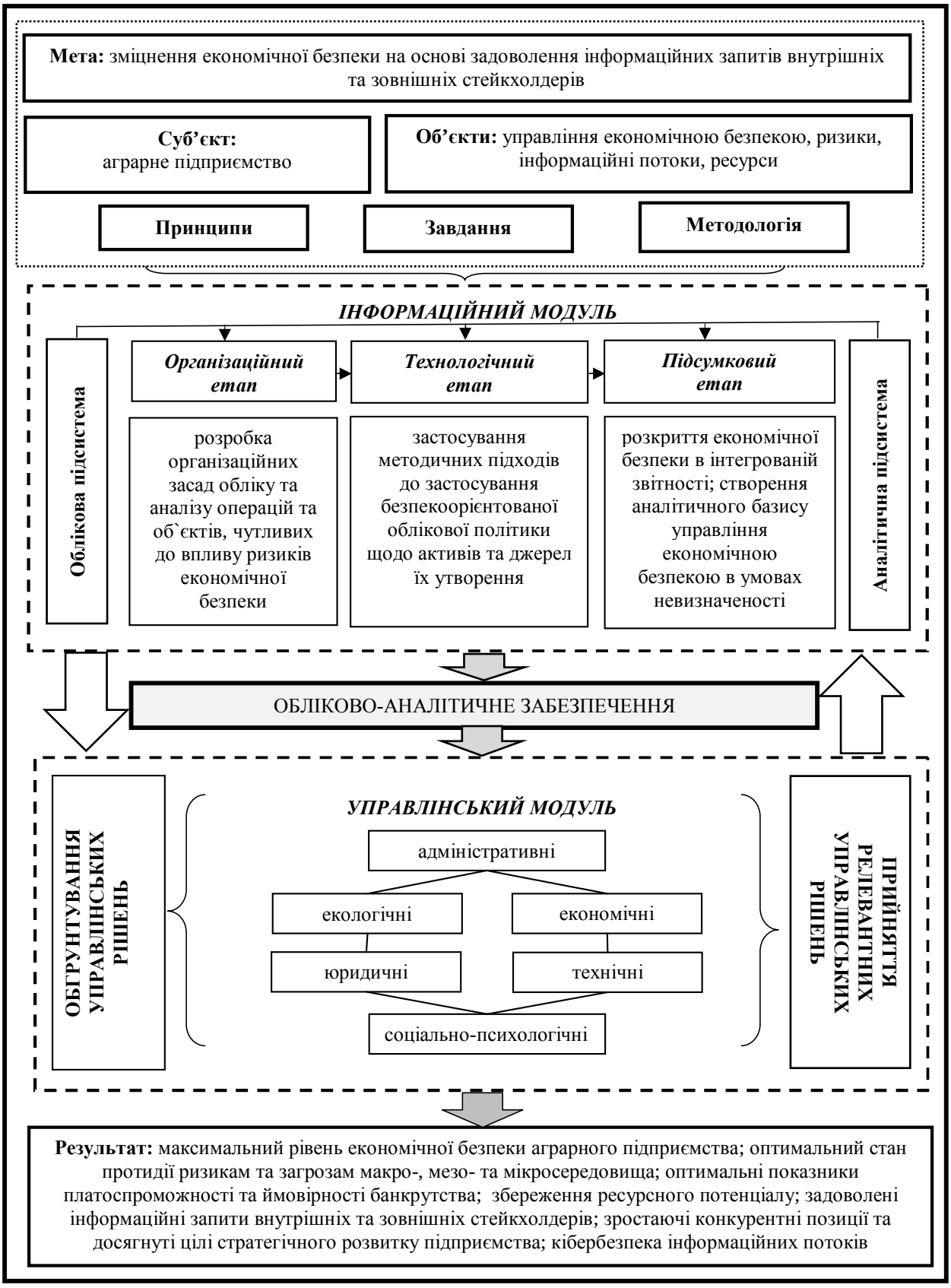

Рис. 2. **Концептуальний підхід до функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств**

Джерело: розроблено автором.

Як свідчать дані рис. 2, ядром обліково-аналітичного забезпечення є вплив безпекових акцентів передусім на предмет бухгалтерського обліку. У сучасному трактуванні предметом бухгалтерського обліку є економічні процеси, які супроводжуються змінами в складі господарських активів (засобів) і джерел їх утворення у процесі розширеного відтворення.

Проте питання щодо визначення предмета бухгалтерського обліку тривалий час є дискусійним, що пов'язано з двозначною природою обліку. З одного боку, бухгалтерський облік є системою виявлення, вимірювання, реєстрації, групування та передачі фактів господарського життя. Тобто предмет бухгалтерського обліку відображено за допомогою реєстрації господарських операцій. Тому ним є лише ті господарські операції (факти, події), які піддаються числовому виміру [14]. З другого боку, бухгалтерський облік – це окрема наука, що розкриває зміст і взаємозв'язок між господарським життям господарюючого суб'єкта, системою його управління та зовнішнім середовищем. Щодо цього В.Ф. Палій та В.Я. Соколов наголошують, що в обох випадках «предмет бухгалтерського обліку у вигляді фактів господарського життя» не «даний», а «заданий» йому. Звідси випливає, що головне завдання бухгалтера не в тому, щоб реєструвати факти, а в тому, щоб вирішувати завдання, що виникають у ході господарської діяльності» [15, с. 28].

На думку В.М. Жука, предметом бухгалтерського обліку є професійне відображення процесів і явищ життєдіяльності організацій (підприємств) та оцінка інституційних впливів на процеси такого відображення і зміни складових життєдіяльності. Дослідник розглядає предмет бухгалтерського обліку в трьох напрямах: «бухгалтерський облік як практика-реєстрація»; «бухгалтерський облік як мистецтво-інтерпретація», «бухгалтерський облік як наука-пояснення» [16].

Повністю погоджуючися з науковцями, вважаємо, що в процесі управління економічною безпекою важливо враховувати діалектичну єдність наукового (розкриття складних причинно-наслідкових зв'язків між факторами економічної безпеки та їх втіленням у факти господарського життя) і практичного (формування безпекових акцентів відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку та фінансовій звітності) змістового наповнення предмета бухгалтерського обліку.

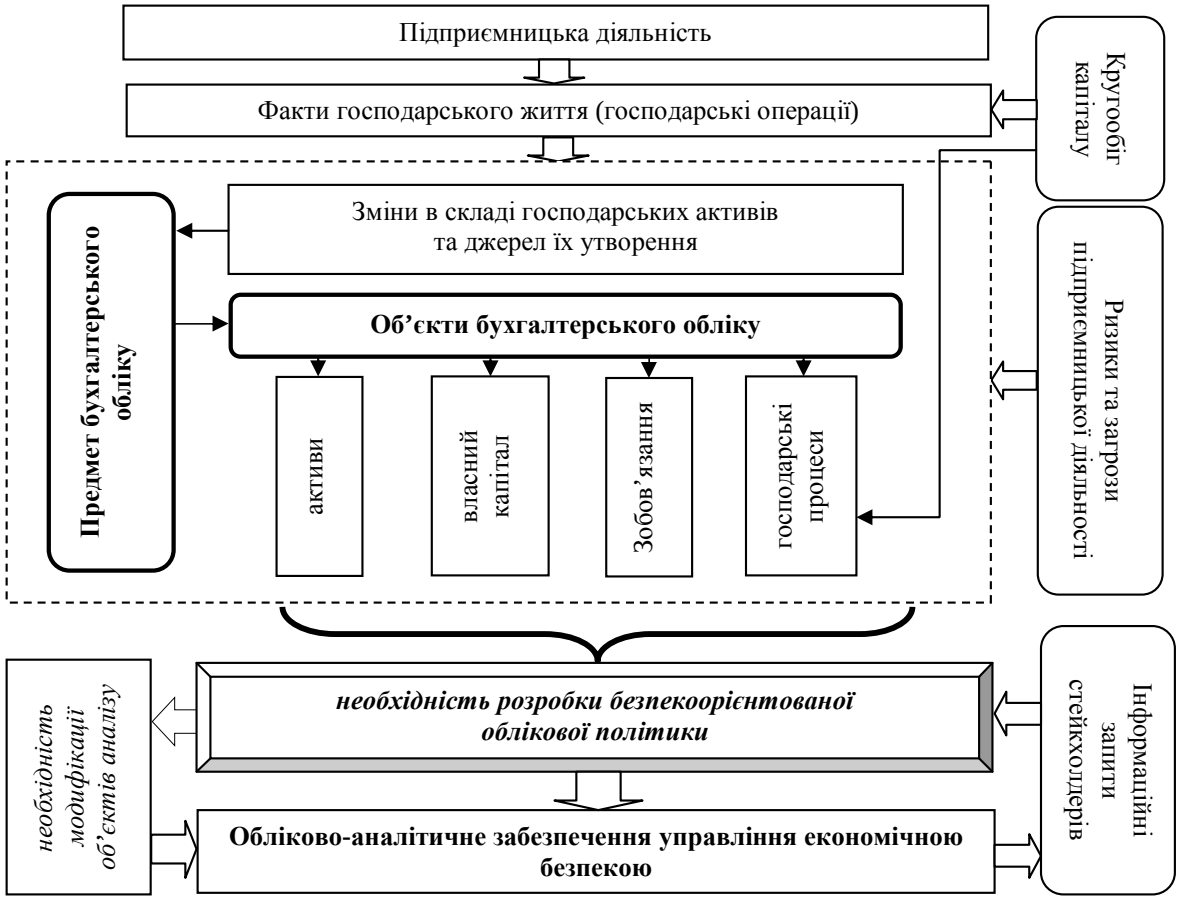

Рис. 3. **Логіка необхідності поглиблення предмета і необхідності розробки безпекоорієнтованої облікової політики в контексті задоволення інформаційних запитів стейкхолдерів**

Джерело: розроблено автором.

Професор С.Ф. Голов підкреслив, що предметом бухгалтерського обліку як науки є історичні, сучасні і майбутні методологічні, організаційні та інші аспекти бухгалтерського обліку у взаємозв'язку з відповідними елементами середовища, у якому його здійснюють [17]. Тому бухгалтерський облік – це інформаційна система, що реконструює факти господарського життя з метою вибору і реалізації управлінських рішень. Засобом реконструкції фактів господарського життя є спеціально створена система бухгалтерських рахунків [15].

Відтак вважаємо, що інформаційні запити зміцнення економічної безпеки поглиблюють предмет і, як наслідок, зумовлюють модифікацію об'єктів бухгалтерського обліку й аналізу, зміна яких відбувається в результаті здійснення господарських операцій (рис. 3).

Для досягнення мети дослідження нами окреслено ключові вектори побудови безпекоорієнтованої облікової політики (табл. 1).

Таблиця 1

Першопричини необхідності побудови безпекоорієнтованої облікової політики підприємств

Передумова розробки безпекової складової облікової політики	Об'єкти обліку	
	назва	рахунок обліку [18]
Недосконаліть облікового забезпечення та відображення необоротних активів за переоціненою вартістю; недостатня частота чи повна відсутність переоцінок на багатьох підприємствах, унаслідок чого вартість необоротних активів не відповідає ринковим цінам, що загрожує економічній безпеці підприємства; безпекове відображення зменшення корисності активів	Основні засоби	10
Наявність розбіжностей у підходах до обліку зносу необоротних активів у фінансовому та податковому обліку	Знос (амортизація) необоротних активів	13
Зміна підходів до обліку фінансових активів та врахування їх впливу на економічну безпеку; складність визначення резервів під майбутні кредитні збитки, відсутність ринкових індикаторів ризику для більшості дебіторів, відсутність нормативно-методологічного забезпечення та відповідної кваліфікації облікових працівників при визнанні та відображенні в обліку активів в умовах застосування норм МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»	Довгострокова дебіторська заборгованість	18
	Розрахунки з покупцями та замовниками	36
	Розрахунки з різними дебіторами	37
	Резерв сумнівних боргів	38
Неврегульованість механізмів щодо встановлення ціни активного ринку під час оцінки активів за справедливою вартістю згідно з нормами П(С)БО 30 «Біологічні активи»; необхідність урегулювання питань обліку ГМО-активів	Довгострокові біологічні активи	16
	Поточні біологічні активи	27
	Продукція с.-г. виробництва	27
Наявність юридичних ризиків щодо відображення потенційних зобов'язань за пенсійними планами зі встановленими виплатами та визначеними внесками; обліково-аналітичне забезпечення майбутніх юридичних ризиків	Забезпечення майбутніх виплат і платежів	47
Імовірність настання ситуації непогашення кредиторської заборгованості за поточними зобов'язаннями; необхідність оцінки благонадійності контрагентів та оптимального управління сумами нереалізованого податкового кредиту	Розрахунки з постачальниками і підрядниками	63
	Розрахунки за податками і платежами	64
Необхідність проведення бюджетування виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції та побудови управлінського обліку за центрами відповідальності як ефективної складової тактики зміцнення економічної безпеки	Рахунки управлінського обліку	

Джерело: систематизовано автором.

Водночас обліково-аналітичне забезпечення оцінювання рівня економічної безпеки – це не лише набір облікових документів, а сукупність взаємодіючих елементів, які дозволяють здійснювати збирання, обробку, реєстрацію й аналіз усіх видів інформації, що надходить із зовнішніх і внутрішніх джерел. На кожному із цих етапів можливі прояви ризиків спотворення, викривлення, псування інформаційного ресурсу, що матиме негативний вплив на підсумкову оцінку рівня економічної безпеки підприємства [20].

Отже, більшість функцій обліково-аналітичного забезпечення зводиться до так званих «сервісних» завдань обліку й аналізу в процесі планування, аналізу, контролю та інформаційного забезпечення управління. На нашу думку, ці функції виходять за межі зазначених завдань і, крім названих, мають також ураховувати оцінювальну, мобілізаційну, захисну, верифікаційну та превентивну складові (табл. 2).

Таблиця 2

Функціональна спрямованість обліково-аналітичного забезпечення у системі управління економічною безпекою підприємства

Функція	Характеристика
Інформаційна	Задоволення інформаційних запитів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів процесу зміцнення економічної безпеки
Оцінювальна	Виявлення та достовірна кількісна і якісна оцінка ризиків та загроз і масштабу їх впливу на економічну безпеку підприємства
Мобілізаційна	Мобілізація матеріальних, фінансових, трудових та підприємницьких ресурсів і захист майна підприємства в процесі розробки заходів з протидії ризикам та загрозам підприємницької діяльності
Захисна	Створення підґрунтя для всебічного кіберзахисту інформаційної оболонки підприємства за умови посилення діджиталізації обліково-аналітичного процесу та захисту комерційної таємниці
Верифікаційна	Верифікація надійності контрагентів та інших суб'єктів прямого й опосередкованого впливу на бізнес-середовище підприємства
Превентивна	Своєчасне запобігання кризовим станам економічної безпеки; пошук і виявлення резервів її зміцнення на основі використання сучасних аналітичних методів економічних досліджень
Планування	Обґрунтування стратегічних і тактичних планів у частині розробки заходів з моніторингу та зміцнення економічної безпеки підприємства
Контрольна	Забезпечення перманентного контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень щодо зміцнення економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено автором.

Вважаємо, що поєднання цих функцій у єдиному комплексі дає змогу отримувати доречну, неупереджену та достовірну інформацію про здійснені господарські операції, що вплинули або можуть вплинути на економічну безпеку підприємства в майбутньому, і дозволить всебічно реалізувати потенціал обліково-аналітичного забезпечення як домінанти ефективного ризик-менеджменту на підприємствах.

Висновки. Розгляд обліково-аналітичного забезпечення як концепту управління економічною безпекою дозволяє сформувати нове уявлення про організацію інформаційного підґрунтя для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень та розробки заходів щодо протидії ризикам і загрозам бізнес-середовища, які особливо посилюються в глобальному конкурентному середовищі.

У процесі управління економічною безпекою важливо враховувати діалектичну єдність наукового (розкриття складних причинно-наслідкових зв'язків між факторами економічної безпеки та їх утіленням у факти господарського життя) і практичного (формування безпекових акцентів відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку та фінансовій звітності) змістового наповнення предмета бухгалтерського обліку. Розроблений концептуальний підхід до функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств передбачає одночасне функціонування обліково-аналітичного та управлінського модулів, перший з яких генерує інформаційну основу для прийняття управлінських рішень.

Вважаємо, що запропоновані концептуальні засади функціонування обліково-аналітичного забезпечення допоможуть досягнути максимального рівня економічної безпеки підприємства; оптимального рівня ризик-сенситивності і стану протидії ризикам та загрозам макро-, мезо- і мікросередовища; оптимальних показників платоспроможності; збереження ресурсного потенціалу; задоволення інформаційних запитів внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів; зростання конкурентних позицій та забезпечення кібербезпеки інформаційних потоків. Крім того, це посилить спроможність інституту бухгалтерського обліку в процесі гарантування економічної безпеки окремих підприємств, галузей і національної економіки загалом.

Перспективами подальших досліджень є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку операцій, пов'язаних з економічною безпекою підприємства, а також її розкриттям в інтегрованій та управлінській звітності.

4 Список використаних джерел

1. Забуранна Л. В. Еволюція парадигми управління підприємством. *Економіка АПК*. 2011. № 9. С. 133–138.
2. Єршова Н. Ю. Системний підхід до дослідження організації стратегічного управлінського обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 22. Ч. 2. С. 120–125.
3. Васильєв О. В., Мейта В. І. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 14. № 2. С. 139–145.
4. Баланюк І. Ф., Пилипів Н. І., Якубів В. М. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2014. 292 с.
5. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. *Праці Одеського політехнічного університету: наук. та наук.-вир. зб*. 2011. Вип. 2(36). С. 301–307.
6. Гушко С. В. Напрямки та змістовне навантаження внутрішніх інформаційних потоків обліково-аналітичної системи управління підприємства. *Незалежний аудитор*. URL: http://npv.n–auditor.com.ua/ua/zmist–zhurnalu–npv–1/item/254.html (дата звернення: 20.07.2020).
7. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.
8. Камінська Т. Г. та ін. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на сільськогосподарських підприємствах: монографія. Київ: Компринт, 2013. 338 с.
9. Кірейцев Г., Литвиненко В., Мавріна Н. Вплив глобалізації економіки на розвиток системи обліку в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 4. С. 47–53.
10. Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 224 с.
11. Крутова А. С., Лачкова Л. І., Ставерська Т. О. та ін. Управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі в умовах невизначеності: колект. монографія / за заг. ред. А. С. Крутової. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2017. 264 с.
12. Сопко В. В. Бухгалтерський облік – основа управління економікою. *Наукові записки Економіка*. 1999. Т. 15. С. 54–65.
13. Бочуля Т. В. Інноваційний розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством: теорія, методологія, практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». Х арків: ХДУХТ, 2016. 40 с.
14. Данилиан А. А. Бухгалтерский учет на сельскохозяйственных предприятиях, 4-е изд., доп. и перераб. Москва: Агропромиздат, 1990. 287 с.
15. Палий В. Ф., Соколов Я. В. Введение в теорию бухгалтерского учета. Москва: Финансы, 1979. 304 с.
16. Жук В. М. Поглиблення сутності предмету бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 1. С. 16–23.
17. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: МІМ; Центр учб. літ., 2007. 522 с.
18. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 зі змін. та допов. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892–99#Text (дата звернення: 29.06.2018).
19. Любенко А. М., Кундря-Висоцька О. П., Рудницька О. В. Праксеологічна граматика дій у розвитку сучасної обліково-аналітичної системи у контексті забезпечення інформаційних запитів. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 29. Ч. 2. С. 178–187.
20. Зачосова Н. В. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення оцінювання рівня економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6632 (дата звернення: 10.07.2020).

4 References

1. Zaburanna, L. V. (2011). Evoljucija paradyghmy upravlinnja pidpryjemstvom [Evolution of the enterprise management paradigm]. *Ekonomika APK*, (9), 133–138.
2. Jershova, N. Ju. (2017). Systemnyj pidkhid do doslidzhennja orghanizaciji strateghichnogho upravlinsjkogho obliku [A systematic approach to the study of the organization of strategic management accounting]. *Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu*, vol. 22, (2), 120–125.
3. Vasyljjev, O. V., & Mejta, V. I. (2013). Formuvannja systemy upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju promyslovykh pidpryjemstv [Formation of the economic security management system of industrial enterprises]. *Ekonomichnyj analiz*, vol. 14, (2), 139–145.
4. Balanjuk, I. F., Pylypiv, N. I., & Jakubiv, V. M. (2014). Oblikovo-analitychne zabezpechennja ghospodarsjkoji dijaljnosti [Accounting and analytical support of economic activity]. Ivano-Frankivsjk: Drukarnja "Foliant".
5. Voloshhuk, L. O. (2011). Oblikovo-analitychne zabezpechennja upravlinnja innovacijnym rozvytkom pidpryjemstva [Accounting and analytical support for the management of innovative development of the enterprise]. *Praci Odesjkogho politekhnichnogho universytetu*, vol. 36. (2), 301–307.
6. Ghushko, S. V. (2012). Naprjamky ta zmistovne navantazhennja vnutrishnikh informacijnykh potokiv oblikovo-analitychnoji systemy upravlinnja

pidpryjemstva [Directions and content load of internal information flows of the accounting and analytical management system of the enterprise]. *Nezalezhnyj auditor*. Retrieved from http://npv.n–auditor.com.ua/ua/zmist–zhurnalu–npv–1/item/254.html

7. Zhuk, V. M. (2018). Rozvytok teoriji bukhghaltersjkogho obliku: instytucionaljnyj aspekt [Development of accounting theory: institutional aspect]. Kyiv: NNC "IAE".

8. Kaminsjka, T. Gh. (2013). Oblikovo-analitychne zabezpechennja finansovogho menedzhmentu na siljsjkoghospodarsjkykh pidpryjemstvakh [Accounting and analytical support of financial management in agricultural enterprises]. Kyiv: CP "Komprynt".

9. Kirejcev, Gh., Lytvynenko, V., & Mavrina, N. (2014). Vplyv ghlobalizaciji ekonomiky na rozvytok systemy obliku v Ukrajini [The impact of economic globalization on the development of the accounting system in Ukraine]. *Bukhghaltersjkyj oblik i audit*, (4), 47–53.

10. Pravdjuk, N. L., Mulyk, T. O., & Mulyk, Ja. I. (2019). Upravlinnja finansovoju bezpekoju pidpryjemstv: oblikovo-analitychnyj aspekt [Management of financial security of enterprises: accounting and analytical aspect]. Kyiv: Centr uchbovoi literatury.

11. Krutova, A. S., Lachkova, L. I., & Staversjka, T. O. (2017). Upravlinnja finansovoju bezpekoju pidpryjemstv torghivli v umovakh nevyznachenosti [Management of financial security of trade enterprises in conditions of uncertainty]. Kharkiv: Vydavecj Ivanchenko I. S.

12. Sopko, V. V. (1999). Bukhghaltersjkyj oblik – osnova upravlinnja ekonomikoju [Accounting is the basis of economic management]. *Naukovi zapysky. Ekonomika*, (15), 54–65.

13. Bochulja, T. V. (2016). Innovatyvnyj rozvytok oblikovo-analitychnogho zabezpechennja upravlinnja pidpryjemstvom: teorija, metodologhija, praktyka [Innovative development of accounting and analytical support of enterprise management: theory, methodology, practice] (Dissertation abstract). Kharkiv: KhDUKhT.

14. Danilian, A. A. (1990). Buhgalterskiy uchet na selskohozyaystvennyih predpriyatiyah [Accounting in agricultural enterprises]. Moskva: Agropromizdat.

15. Paliy, V. F., & Sokolov, Ya. V. (1979). Vvedenie v teoriyu buhgalterskogo ucheta [Introduction to accounting theory]. Moskva: Finansy.

16. Zhuk, V. M. (2012). Poghlyblennja sutnosti predmetu bukhghaltersjkogho obliku [Deepening the essence of the subject of accounting]. *Oblik i finansy APK*, (1), 16–23.

17. Gholov, S. F. (2007). Bukhghaltersjkyj oblik v Ukrajini: analiz stanu ta perspektyvy rozvytku [Accounting in Ukraine: analysis of the state and prospects of development]. Kyiv: MIM; Centr uchbovoi literatury.

18. Ministerstvo finansiv Ukrajiny. (1999). Pro zatverdzhennja Planu rakhunkiv bukhghaltersjkogho obliku ta Instrukciji pro jogho zastosuvannja [On approval of the Chart of Accounts and Instructions on its application]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892–99#Text

19. Ljubenko, A. M., Kundrja-Vysocjka, O. P., & Rudnycjka, O. V. (2019). Prakseologhichna ghramatyka dij u rozvytku suchasnoji oblikovo-analitychnoji systemy u konteksti zabezpechennja informacijnykh zapytiv [Praxeological grammar of actions in the development of a modern accounting and analytical system in the context of providing information requests]. *Finansovo–kredytna dijaljnistj: problemy teoriji ta praktyk*y, vol. 29, (2), 178–187.

20. Zachosova, N. V. (2018). Problemni aspekty oblikovo-analitychnogho zabezpechennja ocinjuvannja rivnja ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstv [Problematic aspects of accounting and analytical support for assessing the level of economic security of enterprises]. *Efektyvna ekonomika*. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6632